

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

STTK pitää hyvänä, että toimintasuunnitelmassa on tunnistettu helteenterveyshaittojen vaikutusta työntekijöiden hyvinvointiin ja terveyteen kattavasti niin yksilöiden ja työturvallisuuden näkökulmasta. Toimintasuunnitelmassa on hyvin tunnistettu myös se, että vaikutuksia työntekijöiden hyvinvointiin ja terveyteen syntyy myös rakenteellisesti palvelujen turvallisuuden ja jatkuvuuden näkökulmasta. Vastuu toimenpiteistä terveyshaittojen ehkäisemiseksi jakautuu kansallisille, alueellisille ja paikallisille viranomaisille sekä monille muille toimijoille eri hallinnonaloilla kuormittaen mm. sosiaali- ja terveydenhuoltoa, työterveyshuoltoa sekä työsuojelutoimijoita ja pelastuspalveluluita ja poliisia. Kaikkinensa kuumuus koettelee myös yhteiskunnan kriisinkestävyyttä.

STTK pitää kansallisen toimintasuunnitelman laatimista erittäin tärkeänä, ja kiinnittää erityistä huomiota kuumuuden ja hellejaksojen vaikutukseen työolosuhteisiin, työn kuormittavuuteen ja työntekijöiden hyvinvointiin ja terveyteen.

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

STTK pitää tärkeänä, että toimintasuunnitelmassa huomioidaan pitkittyneiden hellejaksojen vaikutukset hoidontarpeen lisääntymiseen ja sen aiheuttamaan lisäkuormitukseen sosiaali- ja terveydenhuollolle. Riittävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden sekä niiden turvallisuuden ja jatkuvuuden varmistaminen edellyttää sitä, että henkilöstön riittävyys varmistetaan ennakoivasti, myös kesälomakautena. Henkilöstön vähentäminen ja resurssien supistaminen eivät tue tätä tavoitetta.

Työturvallisuus ja työterveyshuollon rooli on otettu laajasti huomioon toimintasuunnitelmaa tehtäessä. STTK kuitenkin korostaa, että on tärkeää, että lämpökuormitukseen liittyvät riskit tunnistetaan laajasti eri toimialoilla ja työolosuhteissa.

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Toimintasuunnitelmassa tunnistetaan hyvin riskiryhmiä, joille voi aiheutua terveyshaittoja kuumuudesta myös työelämän osalta. STTK huomauttaa, että pitkittyneiden hellejaksojen lisääntyessä toimialoja ja työolosuhteita syytä tarkastella laajasti, sillä kuumalle altistumista voi tapahtua laajemmin kuin on perinteisesti tunnistettu – esimerkiksi rakennusten ylikuumenemista voi tapahtua vaihtelevasti kaikilla toimialoilla.

Lisäksi STTK pitää hyvänä, että tietämättömyys helteen vaikutuksista on tunnistettu terveyshaittoja aiheuttavana riskinä, ja korostaa, että sekä työntekijöitä että työnantajia on tarpeen tiedottaa kattavasti helteen aiheuttamista terveys- ja työturvallisuusriskeistä. Olennaista on myös se, että työpaikkoja tuetaan helteen aiheuttamien riskien tunnistamiseksi.

STTK huomauttaa, että naisvaltaisilla aloilla, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa, kuumuuden haittavaikutukset työssä raskaus- ja imetysaikana vaativat erillisen ohjeistuksen.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

Toimintasuunnitelmassa on tunnistettu kattavasti eri toimijoita, joiden olisi syytä osallistua seurantaryhmän toimintaan. Lupa- ja valvontaviraston osalta STTK toteaa työsuojeluviranomaisen olevan erityisen keskeisessä roolissa, mitä voisi olla syytä täsmentää tekstissä.

5 Hellevaroitussjärjestelmä

Ei kommentteja.

6 Viestintä

Toimintasuunnitelmassa on hyvin tunnistettu tarve tehdä räätälöityä viestintää myös kuumuudelle altistuvat työntekijät huomioiden. Lisäksi toimintasuunnitelmassa on hyvin nostettu esille työnantajien vastuu tiedottaa työntekijöitä riskeiltä suojautumisen tarpeesta sekä työnantajien rooli tarvittavan lisäkoulutuksen järjestämisessä terveydenhuollon ammattilaisten osaamisen varmistamiseksi.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

STTK pitää hyvänä, että valmius- ja varautumistoiminen osalta todetaan työterveyteen- ja työsuojeluun liittyvien toimien tarpeellisuus sekä yleisellä tasolla kaikkien kuumuudelle altistuvien työntekijöiden osalta että erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntien työntekijöiden osalta. Helleolosuhteet aiheuttavat kuormitusta ja turvallisuusriskin sekä työntekijöiden ja asiakkaiden että

palveluntuotannon kannalta, joten valmius- ja varautumistoimien huolellinen ja kattava suunnittelu on keskeistä.

Lisäksi STTK huomauttaa, että toimintasuunnitelmassa olisi hyvä mainita myös se, että palveluntuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja siihen liittyvistä seikoista. Olennaista on huolehtia, että samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa todetaan, ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Ei kommentteja.

9 Työterveys ja työsuojelu

Toimintasuunnitelmassa on tunnistettu hyvin, kuinka tärkeää on, että työterveyshuollolla on riittävästi ymmärrystä lämpökuormitukseen liittyvistä työterveys-, työturvallisuus- ja työkykyvaikutuksista. Olennainen huomio toimintasuunnitelmassa on myös se, että työterveyshuollolla on riittävä valmius ottaa riskienarvioinnissa huomioon lämpökuormituksen terveydellinen merkitys eri työtehtävissä.

STTK pitää hyvänä, että toimintasuunnitelmaan on kirjattu, että työterveyshuollon on kartoitettava yhteistoiminnassa työpaikkojen ja työsuojelutoimijoiden kanssa työympäristön lämpenemiseen liittyviä riskejä. Lisäksi hyvää on, että toimintasuunnitelmassa on tunnistettu tarve tehdä suunnitelma toimista työympäristön lämpenemiseen liittyvien terveys- ja työkykyongelmien hallitsemiseksi.

STTK huomauttaa, että työelämässä tulee jatkossa olemaan entistä enemmän työntekijöitä, jotka ovat jo ikänsä puolesta riskiryhmää. Työelämässä on myös paljon työntekijöitä, joilla sellaisia perussairauksia tai lääkityksiä, joiden vuoksi he kuuluvat riskiryhmään. Lisäksi raskaana olevat ja imettävät työntekijät on syytä huomioida omana ryhmänään. STTK korostaa, että riskienarvioinneissa tulisi huomioida koko työuraan liittyviä erilaisia riskitekijöitä laajasti.

Työterveyshuollolla on keskeinen rooli riskiryhmien tunnistamisessa sekä ohjeiden laatimisessa työnantajille ja työntekijöille. Lisäksi työterveyshuolto vastaa myös yksilöllisten ohjeiden laatimisesta, raja-arvojen asettamisesta toimenpiteille, terveystarkastusten järjestämisestä sekä eri toimijoiden koulutuksesta ja tiedotuksesta.

Jotta työterveyshuollon rooli varautumisessa ja terveyshaittojen ehkäisyssä toteutuu, on tärkeää huolehtia, että työterveyshuollon palvelut ovat riittävällä tasolla. Lisäksi on syytä huomioida, että työterveyshuoltosopimuksessa on huomioituna tarvittavat seikat, jotta työterveyshuollon

ammattitaitoa voidaan kattavasti käyttää lämpökuormitukseen ja sen kartoitukseen, riskeihin ja toimenpiteiden suunnitteluun liittyvissä asioissa.

STTK katsoo, että toimintasuunnitelmassa on huomioitu hyvin tarve työpaikkojen riskienarvioinnille sekä lämpöolojen ja -kuormituksen hallintaan suunniteltaville toimenpiteille. Olennaista on, että työterveyshuollon lisäksi riskienarvioinnissa on otettava mukaan työpaikan työsuojelutoimijat, joilla on paras tieto ja asiantuntijuus henkilöstön työoloista.

STTK pitää hyvänä, että toimintasuunnitelmassa tuodaan esille, miten lämpökuormituksen ja kuumassa työskentelyn riskejä voidaan työpaikoilla vähentää monin eri tavoin ja järjestelyin. Samoin STTK pitää hyvänä, että toimintasuunnitelmassa on otettu huomioon sellaiset varautumistoimet, joista tulee laatia työntekijöille kirjalliset ohjeet sekä tarve muistuttaa henkilöstöä ohjeista sekä helteen uhatessa että ennakoiden.

STTK huomauttaa, että luonnoksessa olisi hyvä korostaa myös työnantajan vastuuta varautumistoimien ja erilaisten järjestelyjen toteuttamisesta. Olennaista on korostaa, että työsuojelutoimenpiteiden asianmukainen toteutuminen sekä työterveyshuollon toimintasuunnitelman ajantasaisuus ovat työnantajien vastuulla. Lisäksi esihenkilöiden ja työntekijöiden koulutus ja perehdyttäminen ovat keskeisessä roolissa.

Keskeistä on, että kuumuuden riskirajoista sekä tarvittavista toimenpiteistä tiedotetaan laajamittaisesti, mitä voidaan toteuttaa esimerkiksi työsuojeluviranomaisen toimesta. Työsuojeluviranomaisen rooli on keskeinen sen valvonnassa, että riskien arvioinnit ja toimintasuunnitelmat ovat ajan tasalla.

STTK katsoo, että olisi syytä harkita tulisiko viralliset hellevaroitukset kytkeä pykäliin siten, että ne velvoittavat työnantajat noudattamaan toimintaohjeita.

10 Seuranta ja arviointi

Ei kommentteja.

11 Toimenpiteet

Ei kommentteja.

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

Lupa- ja valvontaviraston osalta STTK toteaa työsuojeluviranomaisen olevan erityisen keskeisessä roolissa, mitä voisi olla syytä täsmentää rooleissa ja vastuissa.

Yleisiä huomioita

Yleisesti STTK toteaa, että suunnitelmien valmistumiselle ja toimenpiteiden toteuttamiselle on päätettävä aikataulu ja seuranta. Toimenpidesuunnitelmassa on tunnistettu laajasti eri tahoja, joiden panosta tarvitaan suunnitelmien ja toimenpiteiden toteutumiseksi, mikä vaatii resurssien tarpeen tunnistamista ja riittävien resurssien varmistamista.

Lisätietoja STTK:ssa:

Ida Nummelin, sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija

ida.nummelin@sttk.fi

Gylling Päivi
STTK ry.